

FATABUREN

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1960

Handtaget på en hyvel, som tillhört en norsk bygdekonstnär, träsnidaren och målaren Iver Gundersen Övstrud, född i Numedal år 1711 och död på samma ort år 1775. Se sid. 290.

Redaktion:

GÖSTA BERG · SAM OWEN JANSSON

MARSHALL LAGERQUIST

Redaktör: Marshall Lagerquist

Omslagsbilden återger C. F. von Bredas porträtt av greve Gustaf Trolle-Bonde, målat i London 1794—95.
Tillhör greve Fredrik Ulf Bonde, Teleborg.
Se Brita Stjernswärds uppsats Från Gustaf Bondes
"grand tour" i denna årsbok.

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1960
Djuptrycksplanscher från Nordisk Rotogravyr

1851, La puerta de los Serranos i Sevilla. Loiredalen hade på 1850-talet kommit i ropet hos de svenska arkitekterna. Langlet reste där 1853 och beskrev de förnämsta byggnaderna i sin rapport till Konstakademien.

Scholanders målning hör i varje fall ännu nära samman med den miljöskildrande romantiken. När han senare, i mitten av 1870-talet, tog upp ett liknande motiv, utformade han det annorlunda. Det var när han för Bolinderska huset i sviten av scener ur sällskapslivet i Norden även införde en farkost med renässansgestalter. Denna akvarell, som förebådar Snoilskys "Kung Erik" i Svenska Bilder, har emellertid anknytning till ett annat slags renässans än Loiretavlan. Den pittoreska miljön med sin myckna rekvisita är bortstädad, och skildringen har koncentrerats till gestalterna, som hylla den italienska renässansens på nytt aktuella formideal på det nordiska vattnet.

I. A. UDBYES MÖBELSNICKARESTÄMPEL

av Sigurd Wallin

Metallstampen till en namnstämpel, känd som möbelsnickare-signatur, har under 1959 som gåva kommit till Nordiska museets samlingar. Den har brukats av Anders Udbye, snickaremästare i Stockholm 1816 och arbetande i den kända danska särformen av empire.

Stamparna till möbelsnickarnas mästarstämplar tyckas över lag ha försvunnit i Sverige. Även de vida berömdare Parismästarnas och andras stämplade signaturer synas på några undantag när vara kända enbart genom avtrycken på möblerna. Skall man dra den slutsatsen, att stampen liksom sigillet har gjorts oanvändbar vid ägarens död? I så fall skulle denna sed, när det gällde

Metallstamp med träskäft, använd för signering av möbelarbeten av snickaremästare Anders Udbye, mästare i Stockholm 1816—1842. Under 1700-talets senare hälft och början av 1800-talet innehade de flesta stockholmssnickarna en dylik stamp men trots detta är denna hittills den enda kända i sitt slag.

signaturstämplarna, ha iakttagits t. o. m. skrupulösare och längre fram i tiden än när det gällde själva sigillen.

Udbyes stamp är helt behållen och icke makulerad. Till Nordiska museets mångsidigt välförsedda skråsamling utgör den en komplettering, som sällan bjuds, av en förut orepresenterad art av yrkestillbehör och därtill ett ting av så centralt intresse som redskapet för den officiellt påbjudna signeringen.

Ett meddelande i Fataburen för år 1953 fäste uppmärksamheten på ett par arbeten av Anders Udbye sammanställda med det intryck mannen personligen hade gjort på Årstafrun, Märta Helena Reenstierna, och som hon antecknat i sin dagbok. En ättling till Anders Udbye, fru Anna Uhnér-Udbye, berättade i anledning härav för museet vad hon kände av släkttradition och om de minnessaker hon ägde efter möbelsnickaren. Nu har hennes arvinge, fru Marit Zielfeldt, f. Haagen, som gåva överlämnat dessa föremål, Anders Udbyes namnstamp jämte bl. a. hans mästarbrev i Karlshamns snickareämbete 1814. Stampens betydelse har ovan i korthet framhållits. Den överensstämmer till yttermera visso fullständigt med avtrycken på en tidigare känd möbel och en nyligen observerad. Denna senare är emellertid ett typiskt och mycket rikt barockskåp, på vilket empiresnickarens stämpel måste beteckna uteslutande en reparation. Mästarbrevet ger tillskott till mästarens biografi, vilka kunna leda vidare till klarläggande av hans möbelhistoriska position som förmedlare av dansk empire till vår huvudstad. Handlingen har följande lydelse.

Kongl:e Mayt:s Min Allernådigste Konungs och Herres Tropligtigste Undersåtare, Älderman, Bisittare och Samtelige Mästare af det Loflige Snickare Embetet, uti Sjö- och Stapel Staden Carlshamn, Gjöre vetterligt: Att sedan Fabriqueren I. A: Udbye som vunnit Högl: Kongl: Commerce Collegii Previliegier till anläggandet af en Meubel Fabrique, samt Wällofl: Magistratens tillåtelse att sig såsom Stolmakare Mästare här i Staden nedsätta, inför Lofl. Embetet upvist behörige betyg, om så väl en oförvitelig vandel, som utståndne Lero- och Gesäll år, och äfven under Embetets upsigt redeligen och väl fullgiordt det Honom förelagda Mästare prof; Så hafva vi antagit benämnde Fabriquer Udbye till Mästare och Medbroder uti detta Loflige Snickare Embete, och

under hvilken benämning Han äger at åtnjuta alla de fri- och rättigheter en rättskaffens Mästare nu äro, eller framdeles kunna blifva tillagde, emot det att Han uppfyller de däremot svarande förbindelser.

Till yttermera visso, är detta med Lofl: Embetets Amts Herres och nu varande Äldermans och Bisittiars Underskrifter och Embetets vanliga Insegel bekräftat, som skedde i Carlshamn den 18:de April 1814.

N: E: Löfberg
Älderman

N; Falck;
Besittiare

N; C; Sutton
Besittiare

Jacob Möller (Ämbetets sigill)
Amts-No — —

Kommerskollegii privilegium för den i övrigt okända möbelfabriken i Karlshamn är det som först väcker intresse. Tyvärr blottar Kommerskollegii arkiv — i Riksarkivet — intet spår av denna handling, åtminstone i de serier där den naturligt vore att vänta. Historiska handlingar ligga ej alltid på parad för vetgirigheten, men denna är å andra sidan väckt inför kommande tillfällen.